

Foto: Guy Ackermans

Een typisch Wageningse benadering Draaien aan de knoppen van het Limburgse landschap

De provincie Limburg kijkt met het ontwerpatelier '3 over 30' voor de tweede maal door een lange-termijnbril naar de zandgronden van Noord- en Midden-Limburg. Drie ontwerp scholen presenteerden in het Maastrichtse Gouvernement landschapsplannen voor het gebied tussen Weert, Roermond en Venlo. De bijdrage van de medewerkers en studenten van de leerstoelgroep Landschapsarchitectuur van Wageningen Universiteit (departement Omgevingswetenschappen) viel op door de nadruk op het 'gelaagde landschap', een typisch Wageningse benadering.

'3 over 30' is de titel van het ontwerp atelier dat de provincie Limburg dit jaar voor de tweede keer organiseerde. De provincie vroeg drie ontwerp scholen – de leerstoelgroep Landschapsarchitectuur van Wageningen Universiteit, de faculteit Bouwkunde van de TU Eindhoven en de Amsterdamse Academie van Bouwkunst – een ontwerp voor het Noord- en Midden-Limburg van 2030 te maken. Drijvende kracht achter het ontwerp atelier was gedeputeerde Ruimte-

lijke Ordening Jean Bronckers. Volgens ir. Peter Vrijlandt van de Wageningse leerstoelgroep Landschapsarchitectuur is '3 over 30' een uitzonderlijk project en steekt de provincie Limburg met deze vraag naar langetermijnvisies op het provinciale landschap haar nek uit.

Druk op landschap

Het is logisch dat er wordt nagedacht over de inrichting van het gebied tussen Weert,

Venlo en Roermond in 2030, want de druk op het landschap is enorm. Er is vraag naar ruimte vanuit de groeiende steden, er moet ruimte zijn voor aanleg van nieuwe wegen en er is ruimte nodig om overtollig Maaswater te bergen. Maar ook moeten er oplossingen voor de problemen van de intensieve varkens- en pluimveehouderij worden gevonden. Bovendien zijn er plannen nodig om natuur te ontwikkelen en recreatieve voorzieningen te verbeteren. De rijksoverheid heeft daarom grote belangstelling voor de regio. Voormalig staatssecretaris van Cultuur, Rick van der Ploeg, noemde de regio een van de negen Grote Projecten in zijn Architectuurnota 2000. Het ministerie van LNV heeft het gebied aangewezen als reconstructiegebied. Hoe actueel dat is, bewijzen de problemen rondom de vogelpest.

In het kader van de 'kenniseenhed Groene Ruimte' werkt Alterra sinds begin dit jaar nauw samen met het departement Omgevingswetenschappen (DOW) van Wageningen Universiteit. Daarom besteden we in Boomblad voortaan met enige regelmaat aandacht aan interessante onderzoeken van de leerstoelgroepen van DOW.

De Wageningse plannen spelen in op de onderliggende landschapsstructuren. Deze zogenoemde lagenbenadering resulteert volgens prof. Klaas Kerkstra in het opnieuw zichtbaar maken van de vele beekdalen in het gebied, van de geomorfologische en hydrologische structuren, en de bebouwingskernen en infrastructurele knooppunten. 'Het landelijk gebied wordt steeds meer de tuin van de stedeling,' aldus Kerkstra, 'maar die tuin ligt nu onder het gladgestreken landschap verborgen. De kern van ons ontwerp is via een herordening van de infrastructuur voor verkeer, vervoer en energievoorziening en de ontwikkeling van een ecologische infrastructuur voor de waterhuishouding en natuurontwikkeling te komen tot een contrastrijker gebied met een specifieke ruimtelijke identiteit.'

Natuurlijk systeem

Cruciaal is volgens Kerkstra en Vrijlandt het zoeken naar de 'knoppen' waarmee het landschap te regelen is. Die worden zichtbaar door de structuur van de natuurlijke laag van water en ecologie te leggen op de door mensen aangelegde netwerken van verstedelijking en infrastructuur. Zo ontstaat enerzijds een natuurlijk systeem, dat vooral wordt gestuurd door de manier waarop het water zich door en in het landschap begeeft, en anderzijds een urbaan systeem waarin de verstedelijking wordt gebundeld. Via het watersysteem vormen de ontwerpers de natte natuurgebieden om tot een groot natuurpark met goede condities voor natuurontwikkeling, wonen en recreatie. Bedrijvigheid wordt gebundeld langs bestaande infrastructuur, zoals het kanaal van Nederweert naar Wessum en de A2. De Wageningse studenten ontwierpen op deze landschappelijke structuur concepten

Toekomstige situatie met buurschap.

Uitwerking buurschap met hoge dichtheid.

In een van de ontwerpen van de Wageningse studenten wordt de bouw van woningen in het landelijk gebied gezien als een manier om het landschap te versterken. Door boeren de mogelijkheid te bieden na bedrijfsbeëindiging woningen op en rondom hun bebouwde erf te bouwen, kan een 'uitgeleefd' agrarisch landschap tot een nieuw woonlandschap worden omgevormd. Deze buurschappen worden gevormd door driehoekige pleintjes op driesprongen van wegen.

met oplossingen voor specifieke ruimtelijke problemen, zoals de beekdalen, de intensieve veehouderij, het behoud van cultuurhistorie en de combinatie van wonen, recreëren en natuur. De studenten Pamela van den Berg en Reinout Lindemans zien bijvoorbeeld woningbouw als een oplossing voor de reconstructie van de veehouderij en voor de versterking van het landschap. Door boeren na bedrijfsbeëindiging de mogelijkheid te bieden woningen op en rondom hun bebouwde erf te bouwen, kan de woningbouw zich concentreren op plekken die van oudsher bewoond zijn en wordt het oude wegenpatroon versterkt, door juist op de kruisingen waar veel boerderijen lagen nieuwe woonwijken te creëren.

Strip met veehouderij

Ook de andere studentenontwerpen voorzien in multifunctionele oplossingen. Ger Janne Beumer bedacht bijvoorbeeld om langs de Zuid-Willemsvaart en de A2 bij Weert varkensbedrijven te concentreren, zodat aan een kant van de vaart een strip met veehouderij ontstaat, terwijl het oude jaagpad ertegenover zichtbaar blijft. De vaart en de snelweg leveren logistieke ontsluiting, terwijl er in andere delen van de regio ruimte voor natuur, recreatie en wonen ontstaat. Michiel Brink geeft in zijn ontwerp de ruimte aan de dynamische processen van de Maas in het Maasdal. Hierbij worden de afzonderlijke plassen samengevoegd tot één grote plas en wordt een

scheiding aangebracht tussen de waterrecreatie en de natuurontwikkeling die gecombineerd wordt met 'amfibisch wonen'. De Wageningse ontwerpen verschillen sterk van die van de andere ontwerp scholen. Donald van Dansik van de TU Eindhoven en zijn team ontwierpen bij het Eiland van Weert vooral vanuit stedelijk oogpunt. De Eindhovenaren richtten zich vooral op de stedelijke processen op korte en middellange termijn, zoals de 'publieke greenbelt' van Oana Rades. Eric Luiten en zijn team van de Academie van Bouwkunst zochten in het ontwerp vooral naar de regisseurs in de regio. De ontwerpen van de Amsterdamers spelen veelal strategisch in op maatschappelijke problemen, zoals de 'Super Kas' van Jochem Heijmans als een gecentraliseerde oplossing voor zowel teelt, opslag, distributie als verwerking van tuinbouwproducten. 'Typisch Wageningse', oordeelde universitair hoofddocent dr. ir. Wouter Reh van de TU Delft, coreferent op de presentatie, dan ook over de landschappelijke plannen van het Wageningse team. ■

'Ontwerpen aan de zandgebieden van Noord- en Midden-Limburg: 3 over 30' door Jan Houwen en Karel Farber (eindredactie) is een uitgave van provincie Limburg, in samenwerking met TU Eindhoven, Academie van Bouwkunst Amsterdam, Wageningen Universiteit en TU Delft. Het boek kan aangevraagd worden bij de bibliotheek van provincie Limburg, mahm.steijvers@prvlimburg.nl; (043) 389 73 82.

Illustraties: Afkomstig uit het boek '3 over 30', provincie Limburg.

